

KRÓNIKA

VUK-MEGEMLEKEZÉSEK — Az 1987. esztendő Vuk Stefanović Karadžić jegyében telik, ugyanis kétszáz évvel ezelőtt született a szerb fonetikus írásmód, a 30 betűből álló azbuka megalkotója, a szerb helyesírás és irodalmi nyelv megreformálója. Az évforduló jelentőségét az is mutatja, hogy az UNESCO 1985 novemberében megtartott közgyűlésén besorolták a világ legnevezetesebb évfordulói közé, hiszen Vuk életműve nemcsak a szerb nép, hanem az egész világ kultúráját is gazdagította. Az évfordulónak ezért igen nagy visszhangja van az egész világban, elsősorban a szomszédos országokban, hiszen amennyire integratív személyisége volt a délszláv népeknek, Vuk Karadžić ugyanúgy az egész Balkán és a szomszédos nemzetek szellemi életének is kiemelkedő egyénisége volt. Az évfordulót megünnepelelték azokban a városokban, ahol Vuk hosszabb-rövidebb ideig tartózkodott, például Londonban, Temesvárott, Triesztben, Budapesten, Berlinben, Lipcsében, Göttingenben, Weimarban, Jénában, Varsóban, Leningrádban, Moszkvában és más városokban. Számos tudományos tanácskozást szerveztek, kiállítást rendeztek, Budapesten pedig azon a helyen, ahol Vuk a leggyakrabban megszállt (a budai Aranyszarvas-ház előtt) szobrot is állítottak neki. Más kontinenseken, Amerikában és Ausztráliában is voltak rendezvények.

A Vuk-ünnepségek tehát gyakorlatilag egész évben tartanak, de természetesen most bontakoznak ki teljes egészükben, ahogy közeledünk a tényleges születésnaphoz (október 26-ához, illetve a régi naptár szerint november 8-ához). Szeptember 14-e és 20-a között tartották meg Belgrádban, Újvidéken és Prištínában a szlavisták

XVII. nemzetközi tudományos tanácskozását, amelynek témája Vuk Karadžić és műve saját korában és ma. A tanácskozáson több mint 250 hazai és külföldi szlavista vett részt, akik hat tagozatban ismertették a Vuk művére vonatkozó tudományos kutatásaik eredményeit. A dolgozatok témái igen változatosak voltak, mint ahogy Vuk művét sem lehet egyetlen területre behatárolni: felöleli a nyelvtudomány, az irodalom, a történelemírás, a néprajz, a jog, a közgazdaság, a politika és a társadalomtudományok egyéb területeit. A tudományos tanácskozással egyidejűleg került sor a külföldi egyetemi hallgatók szerbhórvát nyelvi szemináriumára is, a belgrádi, az újvidéki és a prištínai egyetemek bölcsészettudományi karain. Valamennyi kontinens 23 országából közel száz hallgató vett részt a lektori gyakorlatokon, de ugyanakkor megismerte művelődéstörténeti nevezetességünket is. Mind a tudományos tanácskozás, mind pedig a szeminárium részvevői szeptember 20-án ellátogattak a Loznica melletti Tršićbe, Vuk szülőfalujába, ahol immár 53-szor került sor a hagyományos Vuk-szaborra. Az idén számos új létesítménnyel gazdagított falu kicsinosítva várta a hazánk minden részéről érkező több tízezer látogatót, akik számos alkalmi rendezvényt is megtekinthettek: a Vuk életét és munkásságát bemutató kiállítást, a közeli Tronoša kolostorban a Vuk korai iskoláztatását bemutató felújított múzeumot, a Vukovi lastari elnevezésű jugoszláv költészeti szemlét, alkalmi előadást 400 amatőr részvételével stb. A központi ünnepség Stevan Mokranjac Vukhoz írt himnuszával kezdődött, s sokezer vendég, köztük a legmagasabb rangú állami és pártvezetők jelenlétében zajlott.

A Vuk-szabaron a belgrádi Nemzeti Színház és az Opera művészei bemutatják a Vuk tiszteletére című zenés színpadi művet, majd a szerbiai dolgozók művelődési egyesületeinek találkozója került sor. (K. N.)

TITÓNAK SZERETETTEL — Az újvidéki Modern Művészetek Képtárában július 2-ától szeptember 25-éig tartották meg a *Titónak szeretettel* című kiállítást. A tárlatra a Josip Broz Tito Emlékközpont és a Vajdasági Forradalmi Múzeum szervezésében került sor abból az alkalomból, hogy Tito elvtárs ötven éve került a Jugoszláv Kommunista Párt élére. A tárlaton a legnevesebb jugoszláviai képzőművészek mintegy százhatvan alkotását, festményét, rajzát, akvarelljét, szobrárt láthatta a közönség, azokat a műveket, amelyeket a képzőművészek Titónak ajándékoztak, és amelyek a Josip Broz Tito Emlékközpont tulajdonát képezik. Kiállításmegnyitójában Rajcsán István, a VDNSZSZ Elnökségének elnöke többek között a következőket mondta: „Az igazán nagy történelmi események jelentősége nem csökken az évek múlásával. Ellenkezőleg, mintha az időbeli távolság azt eredményezné, hogy ezeket a történelmi pillanatok még tisztábban, valódi nagyságukban lássuk. Ilyen esemény volt és maradt az, amikor 1937-ben Tito a JKP élére került. Tito neve és tettei azóta döntő módon meghatározták Jugoszlávia újabb kori történelmét, és jelentős mértékben befolyásolták a mai világot és a nemzetközi munkásmozgalom alakulásának történetét is. Az idén számos rendezvény keretében emlékezünk meg erről az évfordulóról, amelyeken Tito személyiségének és tetteinek, politikai, államférfiúi, katonai tevékenységének jelentősége, valamint nemzetközi aktivitásának sokrétűsége bontakozik ki előttünk. A ma megnyíló kiállítás ékesen bizonyítja az alkotók Tito iránti szeretetét és azt a vágyat, hogy a művészi élményt megosszák szeretett elnökükkel. A képeket, a rajzokat és akvarelleket, a grafikákat és a szobrokat közös szálak fűzik egymáshoz, egy-

részt a Tito iránti szeretet és tisztelet, másrészt az a törekvés, hogy az emberélet gazdagságát, alkotóvágyukat, a lét szépségeit és fájalmait autentikus eszközökkel ragadják meg. De ugyanakkor ez a kiállítás Tito elvtárs azon óháját is megvalósítja, hogy a neki ajándékozott műtárgyak ne csak saját tulajdonát képezzék, hanem közvagyon formájában a nép javát szolgálják. A kiállításokon szereplő alkotóknak és a szervezőknek köszönhetően azt szeretném, ha mindenki átélné a művészet szépségét, amely a Tito iránti szeretetből fakadt.”

ODAÍTÉLTÉK A NJEGOŠ-DIJAT — Tizennegyedik alkalommal ítelték oda a háromévenként kiosztásra kerülő, a legkiemelkedőbb irodalmi alkotásokért járó Njegos-díjat, amelyet eddig Mihailo Lalić *Lelejska gora* (Sirámok hegye), Miroslav Krleža *Zastava* (Zászlók), Meša Selimović *Der viš i smrt* (A dervis és a halál), Branko Ćopić *Bašta sjezove boje* (A varjúnák színű kert), Blazse Koneszki *Zapisi* (Följegyzések), Oskar Davičo *Reči na delu* (Tettenért szavak), Josip Vidmar *Obrazi* (Arcok) és Desanka Maksimović *Slovo o ljubavi* (Rege a szerelemről) című kötete érdemelte ki. A Miro Kralj (elnök, Titograd), Radojica Bošković (Titograd), Novo Vuković (Nikšić), Marko Špadijer (Titograd), Janko Brajković (Nikšić), Ratko Đurović (Belgrád), Milan Ćirilov (Szkopje), Juraj Martinović (Szarajevo), Živan Milisavac (Újvidék), Borislav Radović (Belgrád), Ćiril Zlobec (Ljubljana), Milivoj Solar (Zágráb) és Pero Stefanović (Priština) összetételű bírálóbizottság a szűkebb keretben a következő köteteket vizsgálta meg: Borislav Pekić *Zlatno runo* (Aranygyapjú), Milorad Pavić *Hazarske rečnik* (Kazár szótár), Vidosav Stevanović *Testament* (Testamentum) és Szlavko Janevszki *Devet kerubinovih vekova* (A kerub kilenc évszázada) c. regényét, Ranko Marinković *Nevesele oči klauna* c. esszégyűjteményét, amely jövőre Szó és gesztus címmel jelenik meg a Forum Könyvkiadónál, Mirko Kovač *Nebes-*

ki zaručnici (Mennyei jegyesek) c. novelláskötetét, valamint Dušan Kostić *Tristija* c., verseskötetét, Erih Koš *Šanforova smrt* c. regényét, Živko Jeličić *Poslednji vizantijski car* c. novelláskötetét, Dane Zajc *Zarotirve*, Enver Gjergjequ *Flatirmi i sijales*, valamint Radovan Pavlovski *Otključavanje puteva; Ključevi* c. verseskötetét A zsűri az 1987. évi Njgoš Irodalmi Díjat Borislav Pekić *Zlatno runo* (Aranygyapjú) című hétközetes regényének ítélte oda, amely a belgrádi Prosveta gondozásában jelent meg.

21. BITEF — Szeptember 29-én az amerikaiak *Actual sho* című monumentális, operaszerű látványosságával befejeződött a sorrendben 21. BITEF, amely 14-én Jorma Uotinen finn balett-táncos Kalevala-víziójával kezdődött ugyancsak a Száva Központ háromezer nézőt befogadó színháztermében. Ez a két látványosság Michael Clark londoni balettjével (*Istenekek, most*) és a bécsi Seraphions Teater különös című — *A Bao A Qu* — mozgásszínházi előadásával együtt a fesztivál vizuális megoldásokat hangsúlyozó produkcióinak vonulatát jelentette, azt, amelyik nagy érdeklődést váltott ki, ebben a hírverés is közrejátszott, de lényegében csaldódást okozott; sokan üresnek, merő formalizmusnak minősítették. A Belgrádban vendég szereplő többi társulat, színház — szám szerint tíz — 12 bemutatójának legnagyobb része a klasszikus művek mai színházi olvasatának vonulataiba sorolható. Molière *Don Juanja*, Csehov *Három nővére*, Kleist *Pentheszileiája*, Babel *Alkonya*, Beaumarchais *Figaro házassága* — von Horváth *Figaro válik* c. darabjával egy produkcióban — Shakespeare *Macbethje*, Wedekind *Tavaszbredése* és Gogol *Kártyásokja* képezte a két regénydramatizációval — Dosztojevskij *Bűn és bűnhődésével* és Kafka *Perével* — együtt a belgrádi nemzetközi seregszemle műsorának gerincét. A sok előadás sokféle színvonalat is jelentett, néhány előadás azonban helyet kap a BITEF-ek legjobbjai között, elsősorban a budapesti Katona József Színház

Három nővér előadása, rendező Ascher Tamás, a krakkói Stary Teatr *Bűn és bűnhődése*, rendező Andrzej Wajda, s részben a drezdai színház Kleist-előadása, rendező Wolfgang Engel, a két jugoszláv produkció, a *Tavaszbredése* amelyet a belgrádi Jugoszláv Drámai Színházban Haris Pašović rendezett és a zágrábi Gavella Színház két Figaro-témát egyesítő vállalkozása, rendező Paolo Magelli, s esetleg az izraeliek nagy érdeklődéssel várt *Alkonya*, amelyet Juris Ljubimov rendezett. A többi egyértelmű csalódás volt. — Mindössze két kortárs dráma alapján készült előadás kapott helyet a fesztiváli műsorban. Spiró György *Csirkefej* című művének előadása azonban félbeszakadt a főszereplő, Gobbi Hilda rosszullete miatt, Viktor Szlavkin *Karikajátékának* leningrádi megjelenítése, rendező Anatolij Vasziljev, viszont homlok egyenest ellentétes véleményeket váltott ki. — Az ideji BITEF néhány nagy rendezői név — Ljubimov, Wajda, Besson — mellett több fiatal rendezőre hívta fel a nemzetközi színházi közvélemény figyelmét (Ascher, Vasziljev, Pašović, Engel). — Attól függetlenül, hogy a látványosságra építő vonulat produkcióiban háttérbe szorult a színész, a másik vonulat előadásaiban több jelentős színészi alakítást jegyezhetünk meg. A két legtöbbet emlegetett, ily módon talán legkiemelkedőbb színészi teljesítmény Básti Juli Másája és Jerzy Radziwiłowicz Raszkolnyikovja volt. — Az idén először láthatott a közönség egy-egy finn, izraeli és török társulatot Belgrádban. — A 21. BITEF nagydíját a krakkói Stary Teatr *Bűn és bűnhődés*, valamint a budapesti Katona József színház *Három nővér* című előadása érdemelte ki. Az előbbi Andrzejj Wajda, az utóbbit Ascher Tamás rendezte. (G)

RENDEZVÉNYEK — Szeptember 9-e és 13-a között rendezték meg harmincötödik alkalommal a Kanizsai Írótabort, melyen mintegy negyven író vett részt az ország minden tájáról, valamint külföldről is érkeztek

vendégek a rendezvényre. Az író-tábor részvevői az idén is számos író—olvasó találkozót tartottak meg a kanizsai és Kanizsa környéki iskolákban és munkaszervezetekben. Az író-tábor központi rendezvénye a *Tisza az irodalomban* címmel megtartott tanácskozás volt, amelyen Tolnai Ottó, Slavko Gordić, Pafo Bohuš, Boško Ivkov, Gojko Janjušević, Bányai János, Slavco Almajan, Slavko Matković, Mák Ferenc, Sebők Zoltán, Toldi Éva és Jung Károly felszólalásai hangzottak el. Az írók és a Q csoport képzőművészei ez alkalommal a Vuk utca lakóival találkoztak, alkalmi kiállítást és irodalmi összeállítást tekinthettek meg az érdeklődők, s bemutatták és minden házbá eljuttattak egy-egy Híd-különnyomatot, amely egy Vuk gyűjtéséből származó szerb népdalt tartalmaz tizenhét jugoszláviai magyar költő fordításában. A Kanizsai Író-tábor keretében megnyílt a nemrégiben elhunyt Dobó Tihamér kiállítása. Az alábbiakban Pap József kiállítás-megnyitóját közöljük, a Tisza-tanácskozás anyagából novemberi számunkban olvashatnak.

Dobó Tihamér művészetének tisztelői, kedves barátaim!

A művész, akinek tiszai fogantatású festményeiből láthatunk most egy kis válogatást, testi valójában már nincs közöttünk. Nincs közöttünk, bármennyire fáj is ez nekünk, s hiánya fizikai súlyként nehezedik ránk, különösképpen itt, Kanizsán jártunkban-keltünkben.

Egy megnyitó nem lehet alkalom festészetének még sommás értékelésére sem, s az idő is ez ellen van, hiszen még kellően el sem sirattam, el sem sirattuk, s képei helyett az ő robusztusnak vélt, de igazában törékeny, szíve vacogó, folyton társak támaszát, biztatását igénylő alakja tolakszik elélem, élénk.

Nem kétséges, eljön az idő amikor majd józan mérlegeléssel választhatjuk el tőle műveit, az öt-hatezernyi olajfestményt, pasztellt, grafikát, s a világ elé tárhatjuk az autentikus dobói festészetet. Most még bizonytala-

nok vagyunk, csak a csúcsteljesítményei élnek elevenen bennünk, az attitűdök; hiányzik róla az összenyomásunk, hiszen alig láthattuk együtt a képeit, mert alig állított ki életében. Nehezen szánta rá magát, de ha akart volna, sem lett volna mit kiállítania, hiszen tudjuk, jobbára még meg sem száradva „szállította le”, legtöbbször rendelésre készült képeit. Így hát nem elkényelmesedett, foteljukkba ragadt akadémikusoktól várható az ímént említett számba vevő és felmérő munka elvégzése, hanem ügybuzgó, áldozatkész, a képüket féltő tulajdonosok gyanakvó tekintetéből sem visszariadó, szenvedélyes kutatóktól, mondhatnánk azt is — barátaitól.

Dobó, hivatlanul is, állandó tagja volt az író-tábornak. Szerette a barátkozást, hol itt, hol ott tűnt fel, s cselengett közöttünk. Ha kedve szottyant rá, „beugrott” az író-olvasó találkozókon, tavaly is ott volt velem az Ady-iskolában, s rögtönzött, virágokat rajzolt a kisdíákoknak. Máskor az író-tábor munkájába bekapcsolódó festőtársak kiállított munkáit dicsérte önzetlenül, a sajátja helyett az ő képeiket ajánlva megvételre.

Hisszük, hogy jövő táborozásaink sem múlnak el a vele való találkozás öröme nélkül, még ha találkozásaink ezután már csak műveinek közvetítése révén valósulhatnak is meg. Ezt a mait az ő szeme látta Tisza-képeinek kis gyűjteménye teszi lehetővé Koncz István odaadó és áldozatos egybegyűjtő munkájának köszönhetően.

Mondandómat nem a rutinos „meg-tisztelő megbízatás számomra, hogy . . .” stb.-vel kezdtem, mert valójában nem az ez a megnyitó beszéd. Fájdalom, szomorúság, elenyésztettség kerít még mindig hatalmába, amikor újraélem alkotótársunk, barátunk tragikus sorsának nem kevésbé tragikus beteljesedését.

De nem Dobó Tihamér sorsának felpanaszolása a feladatom. Az ő képeire, ezúttal Tisza-képeire szeretném irányítani figyelmüket. Így, első pillantásra derű, nyugalom és megbékélés sugárzik róluk. Vajon elegendő-e, hogy megvizsgálódjunk?!

Ezzel a kiállítást megnyitom.

Szeptember 25-én tartották meg tizenötödik alkalommal Kishegyesen és Feketicsen a Csépe Imre Emléknapot, melynek keretében Pap József megkoszorúzta Csépe Imre Emléktábláját, Petkovics Kálmán pedig megnyitotta a Forum Könyvkiadó kiállítását. Sor került a Csépe Imre Emlékbizottság díszülésére is, amelyen Bányai János, az emlékbizottság elnöke méltatta a Csépe-napok jelentőségét, Herceg János a viláगतató Vuk Stefanović Karadžićról, Bosnyák István a forradalmár Sinkó Ervindről, Penavin Olga a jugoszláviai mesemondókról tartott előadást, Mirnics Zsuzsa az általános iskolások községi mesemondóversenyét értékelte, majd felléptek a verseny győztesei. Kopeczky László a 75 éves Székely Tibort köszöntötte. Az emlékbizottság ülésén átadták Bori Imrénak és a Forum Kiadóháznak a Csépe-emlékplakettet. A rendezvény a feketicsi színházteremben az *Üzenet* folyóirat irodalmi estjével ért véget.

Tizenhatodszor tartották meg szeptember 12-e és október 3-a között a Brankovo kolo rendezvénysorozatot. Az idén is több száz kiemelkedő író, költő, képzőművész, zenész, színművész és művelődési dolgozó vett részt a Brankovo kolo rendezvényein. Számos író—olvasó találkozót, képkiállítást, hangversenyt és tudományos tanácskozást szerveztek, melyek ez alkalommal a jubileumok jegyében zajlottak. Megemlékeztek arról, hogy ötven éve került Tito elvtárs a Jugoszláv Kommunista Párt élére, Vuk Stefanović Karadžić születésének kétszázadik évfordulóját és Branko Radičević első verseskönete megjelenésének száznegyvenedik évfordulóját is megünnepelelték.

DÍJAK, ELISMERÉSEK — A Vajdasági Íróegyesület 1986. évi Branko-

díját, amellyel évente a legjobb első-köteteket tüntetik ki, a Vladimir Kopicl (elnök), Judita Šalgo, Szivcvi János, Ivan Negrišorac, Mihal Romacs, Zoran M. Mandić és Selimir Radulović összetételű zsűri Aleksandar Lukić *U vagonu Rozanova* (Rozanov vagonjában) és Oto Horvat *Gde nestaje šuma* (Ahol eltűnik az erdő) című verseskötetének ítélte oda. A díjat a Brankovo kolo elnevezésű rendezvénysorozat keretében, szeptember 12-én adták át.

Az Üzenet-díj bírálóbizottsága (Csordás Mihály, Kopeczky László és Szekeres László) odaítélte a folyóirat tavalyi évfolyamában megjelent munkáért járó pályadíjakat. A legjobb szépirodalmi műért járó díjat Dudás Károly érdemelte ki *Kutyahistória* című novellájáért (1986. szeptemberi szám). A jugoszláviai nemzetek és nemzetiségek irodalmával foglalkozó legkiemelkedőbb tanulmányért járó Üzenet-díjat Hornyik Miklós *Lapta Szenteleky Kornél és A Mi Irodalmunk* című tanulmányáért, amelyet a folyóirat tavaly júniustól októberig közölt. A munkásmozgalom-történeti, szociográfiai és szociológiai munkák kategóriájában Végel Lászlót részesítette elismerésben a zsűri az *Üzenet* 1986. január—februári számában közzétett *Marx és Hölderlin képzeletbeli találkozása* című tanulmányáért.

CSÁTH GÉZA NOVELLAI SZLOVÁK NYELVEN. — Az újvidéki Obzor és a pozsonyi Tatran Könyvkiadó Csáth Géza születésének századik évfordulójára *Matkovražda* (Anyagyilkosság) címmel válogatást jelentetett meg szlovák nyelven az író novelláiból. A kötet harminchat elbeszélést tartalmaz. Fordította, válogatta és az utószót írta: Karol Wlachovský.